

KYSYMYKSIÄ KOHTAAMASSA

opas maahanmuuttajanuorten opetuksesta ja ohjauksesta vastaaville

OPETUSHALLITUS

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Toimitus:

Anu-Mari Janhonen, Turun opetustoimi

Matti Mäkelä, Turun ammatti-instituutti

Emma Nylund, Turun ammatti-instituutti

Anu Parantainen, Turun ammatti-instituutti

Johanna Piirainen, Turun kristillinen opisto

Sari Rautiainen, Turun ammatti-instituutti

Jaana Kilpinen, Turun ammatti-instituutti (lukujen II ja VI kirjoittaja)

Maahanmuuttajanuorten VaSkooli -hanke (www.vaskooli.fi/maahanmuuttajat)

SONDIP ry.

Taitto:

Satu Hatakka, Turun ammatti-instituutti

Painopaikka: Turun ammatti-instituutin painopalvelut 2010, Turku

Julkaisija: Turun ammatti-instituutti

ISBN 978-952-5892-03-1 (nid.)

ISBN 978-952-5892-04-8 (pdf)

Sisältö

1 Aluksi: kysymyksiä kohtaamassa	4
2 Törmäämisestä kohtaamiseen	5
3 Kulttuuri ja tavat	7
Millä tavalla opettajaa arvostetaan eri kulttuureissa?	7
Voiko opiskelijaa koskettaa?	7
Miksi opiskelija ei katso opettajaa silmiin?	7
Kättely?	7
Miksi opiskelija puhuu hiljaa tai kovaa?	7
Miksi opiskelija istuu kädet puuskassa?	7
4 Suomalainen opiskelukulttuuri ja sen noudattaminen	8
Voiko tyttö istua pojan vieressä? Tuleeko opiskelijalla olla oikeus vaikuttaa istumajärjestykseen kulttuurisiin syihin vedoten?	8
Miksi opiskelija saattaa kieltäytyä tekemästä ryhmätyötä toisen sukupuolen edustajan kanssa?	8
Miten suhtaudun, jos opiskelija haluaa rukoilla kesken tunnin?	8
Mitä teen, jos samassa luokassa oleva veli vahtii siskoaan?	8
Mitä teen, jos aviomies haluaa tulla vaimon mukana kouluun?	9
Miksi osa maahanmuuttajista lunttaa?	9
Miten voin puuttua opiskelijan myöhästelyyn?	9
Miten perhe suhtautuu opiskeluun?	9
Miten voin olla yhteydessä vanhempiin?	9
5 Käytännön asiat	10
Tulkkaukset	10
Miten maahanmuuttajien opintotukihakemus poikkeaa suomalaisten hakemuksesta?	11
Ketkä ovat yksin Suomeen tulleen opiskelijan huoltajat ja tukihenkilöt?	11
Voiko yksin maahan tullut nuori täysi-ikäinen opiskelija olla ilman tukihenkilöä?	11
Kuinka kauan opiskelija on ulkomaalaistoimiston asiakas?	11
Mitä opettajan kuuluu tietää opiskelijan maahanmuuttotaustasta?	11
6 Maastamuutosta maahanmuuttoon	12
7 Yhteystietoja ja hyödyllisiä linkkejä	14
8 Sanastoa	16
Vieraskielisten nuorten koulutusmahdollisuudet Turun alueella	18
Vieraskielisten nuorten koulutusmahdollisuudet Salossa	19

I Aluksi: kysymyksiä kohtaamassa

Jokainen maahanmuuttajanuori on ensisijaisesti oma persoonansa. Jokaisella on erilainen perhekulttuuri, koulutustausta, arvot, asenteet ja uskonnollinen tai ideologinen vakaumus. Jokaisella on erilaiset syyt Suomeen muuttoon, mikä vaikuttaa muun muassa kotoutumisprosessiin.

Saman luokan Ahmed ja Mohammed ovat kaksi erilaista nuorukaista samasta lähtömaasta Somaliasta. Vaikka opettajalla voi olla paljon tietoa Somaliasta, hän ei voi koskaan tietää, millainen on juuri hänen edessään oleva Ahmed tai Mohammed, ennen kuin tutustuu häneen. Mitä paremmin opettaja kykenee unohtamaan ennakkokäsityksensä, sitä paremmin hän oppii tuntemaan nuoren. Rohkeus kohdata nuori omana itsenään antaa opettajalle mahdollisuuden

vuoropuheluun ja omaan kasvuun sekä ammattilaisena että ihmisenä.

Tämä opas on syntynyt oppilaitosten arjen tarpeisiin. Sen tarkoitus ei ole antaa yksiselitteisiä tai oikeita vastauksia esitettyihin kysymyksiin, sillä aina niitä ei ole. Toivomme kuitenkin, että siitä on apua tilanteissa, joista maahanmuuttajia kohtaavalla opettajalla ei ole vielä riittävää kokemusta. Eri tilanteista selviää usein myös käyttämällä maalaisjärkeä ja rohkeasti kysymällä.

Oppaan kysymykset on jaoteltu kolmeen kategoriaan, jotka ovat: Kulttuuri ja tavat, Suomalainen opiskelukulttuuri ja sen noudattaminen sekä Käytännön asiat.

2 Törmämisestä kohtaamiseen

Kun vieraaseen kulttuuriin muuttanut ihminen kokee, ettei hän ymmärrä ympäröivän yhteisön erilaista kieltä, tapoja ja pelisääntöjä, ajautuu hän identiteettikriisiin. Tähän nk. kulttuurishokkiin saattaa liittyä niin ahdistusta kuin masenustakin omaan kulttuuriin kuuluvien tapojen osoittautuessa toimimattomiksi ja jopa ei-toivotuiksi uudessa ympäristössä. Vastareaktionä uuden kulttuurin kohtaamisen asettamalle haasteelle saatetaan tukeutua entistä tiukemmin oman maan tapoihin ja ihannoida kotimaan kulttuuria suhteessa uuteen kulttuuriin. Ajan mittaan voimakas tunneperäinen suhtautuminen kulttuurin erilaisuuteen lieventyy ja ilmeisiä eroja kyetään tarkastelemaan entistä objektiivisemmin. Nuorille uuden kulttuurin toimintatapojen omaksuminen on usein helpompaa ja nopeampaa kuin vahvan kulttuurisen identiteetin omaaville aikuisille.

Kulttuurienvälisiä väärinymmärryksiä aiheuttaa se, että pidämme oman kulttuurimme arvoja ainoina oikeina, sekä se, ettemme ylipäätään ole kovin tietoisia siitä, miten oman kulttuurimme arvot ja normit ohjaavat käytäytymistämme. Pidämme oman yhteisömme tapoja normina aina siihen asti, kunnes tulemme tietoisiksi erilaisista tavoista elää. Kuten kuka tahansa meistä tulee tietoiseksi omasta itsestään ja toimintatavoistaan vasta vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa, tulemme me tietoisiksi eri arvomaailmoista näitä kulttuureja edustavia ihmisiä kohdatessamme. Kiinalainen sananparsa ”kala tulee tietoiseksi vedestä vasta jouduttuaan maalle” osoittaa kaikessa yksinkertaisuudessaan, mitä tapahtuu kun erilaisia kulttuureja edustavat ihmiset kohtaavat.

Väärinymmärryksiä syntyy väistämättä ihmisten välillä riippumatta siitä, yhdistääkö heitä samanlainen arvomaailma vai ei. Kulttuurieroista johtuvien väärinkäsitysten riskin uskotaan kuitenkin lisääntyvän kanssakäymisessä erityisesti silloin, kun ihmiset puhuvat toisilleen vierasta kieltä ja ovat kasvaneet toisilleen vieraissa kulttuureissa. Puhutun kielen ymmärtämisen vaikeuksien ohella haasteita aiheuttaa se, miten asiat ilmaistaan ei-kielellisesti elein, ilmein, painotuksin ja säätelemällä katsekontaktia, kosketusta ja tilankäyttöä.

Kouluissa ja oppilaitoksissa kulttuurienvälisiä väärinymmärryksiä aiheuttavat muun muassa erilaiset käsitykset opettajan ja opiskelijan rooleista, auktoriteetista, tasa-arvosta, aikakäsityksestä sekä asioiden tärkeysjärjestyksestä. Törmäyksiä aiheuttavat erityisesti ne käytännöt, jotka ovat täysin päinvastaisia kuin mihin entisessä kotimaassa on totuttu. Opettaja saattaa myös kokea kulttuurishokin uudessa tilanteessa, jossa opiskelijoiden kulttuurinen moninaisuus kyseenalaistaa aikaisemmin hyviksi ja toimiviksi koetut toimintatavat.

Kulttuurienväliset väärinymmärrykset ovat väistämättömiä ja toisaalta mitä parhain mahdollisuus oppia eri kulttuureista. Tilanteissa, joissa on ilmeistä, että kulttuuri- taustamme on erilainen, hyväksymme myös helpommin toinen toistemme erilaisuuden. Mitä enemmän tunnemme toinen toistemme kulttuureja, sitä paremmat mahdollisuudet meillä on nähdä ihmisten samanlaisuus kulttuurierojen takaa.

Iuettavaa:

Salo-Lee, L. 1998. Me ja muut. Kulttuurienvälinen viestintä.

Työkaluja kohtaamiseen:

1. Tietoisuus omista ennakkoluuloista, arvoista ja etnisestä identiteetistä.
2. Tietoisuus kulttuurisidonnaisista käyttäytymismalleista.
3. Tietoisuus sekä eri kulttuurien erilaisuudesta että samankaltaisuudesta.
4. Tietoisuus oman ammattialan arvoista ja kulttuurisista painotuksista.
5. Tietoisuus vähemmistöjen asemasta nyt ja menneisyydessä.
6. Kyky ilmaista itseään sekä kirjallisesti että suullisesti selkeällä yleiskielellä.
7. Kiinnostus ja motivaatio erilaisten ihmisten kohtaamiseen.
8. Avoin ja utelias elämänsenne.
9. Halu ymmärtää erilaisuutta.
10. Kyky sietää epävarmuutta ja väärinymmärryksiä.

3 Kulttuuri ja tavat

Millä tavalla opettajaa arvostetaan eri kulttuureissa?

Monissa kulttuureissa, kuten Suomessakin, opettajaa arvostettiin aiemmin enemmän kuin nykyisin. Yleisesti ottaen opettajaa arvostetaan monessa maassa enemmän kuin Suomessa: esimerkiksi arabiaksi opettaja tarkoittaa profeettaa. Arvostuksesta kertoo myös se, että joidenkin opiskelijoiden on vaikea kutsua opettajaa nimellä. Venäjän kielessä teittely on hyvin yleistä, opettajaa teititellään aina. Yleisesti ottaen opettaja nähdään useimmiten vahvana auktoriteettina, joten opiskelijat kiinnittävät helposti huomiota opettajan pukeutumiseen. Paljastava pukeutuminen voi laskea opettajan arvostusta. Myös miespuolisen opettajan korvarengas ja pitkät hiukset voivat hämmentää. Joillekin miehille nainen opettajana voi olla uusi asia. Opettajan auktoriteetti kuitenkin useimmiten ylittää sukupuoleen liittyvät enakkokäsitykset.

Voiko opiskelijaa koskettaa?

Opiskelijaa voi koskettaa, esimerkiksi olkapää tai käsivarsi ovat hyviä kohtia koskettamiseen. Opiskelijalta on myös hyvä kysyä lupa koskettamiseen. Samoin on hyvä tietää, että joissakin kulttuureissa tai uskonnoissa kosketukselle on rajoituksia. Esimerkiksi joidenkin muslimien täytyy uskontonsa perusteella mennä rukoilemaan uudelleen, jos nainen on koskettanut heitä rukouksen jälkeen.

Miksi opiskelija ei katso opettajaa silmiin?

Joissakin kulttuureissa silmistä pois päin katsominen on merkki kunnioituksesta. Joissakin kulttuureissa ei ole toivottavaa, että nainen ja mies katsovat toisiaan silmiin. Monen opiskelijan mielestä on röyhkeää katsoa opettajaa koko ajan silmiin, erityisesti jos opettaja moittii häntä jostakin. Varsinkin vanhemmalle ihmiselle osoitetaan usein kunnioitusta sillä, että häntä ei katsota silmiin.

Kättely?

Eri kulttuureissa on erilaisia tervehtimistapoja. Joissakin kulttuureissa miehet ja naiset eivät kätele tai tervehdi muulla tavoin koskettamalla toisiaan. Koska kättely on Suomessa yleinen tapa tervehtiä, ovat kauemmin Suomessa asuneet opiskelijat useimmiten tottuneet kättelemään myös vastakkaista sukupuolta olevaa opettajaa.

Miksi opiskelija puhuu hiljaa tai kovaa?

Jotkut opiskelijat ovat tottuneet puhumaan kovaa omaa äidinkieltään. He tulevat usein suurista perheistä, joissa ääni on saatava kuuluville. Suomalaiset ovat tottuneet puhumaan hiljempaa, joten heistä kovääninen puhe voi kuulostaa pelottavalta tai vihaiselta. Hiljaa puhuminen liittyy joissakin kulttuureissa arvostukseen, kunnioitukseen ja jopa nöyryyteen.

Äänenkäyttö voi siis liittyä lähtömaan tai perheen kulttuuriin. Joskus opiskelija saattaa hiljaisella äänellään myös peitellä mahdollisia kielivirheitään.

Miksi opiskelija istuu kädet puuskassa (ristissä rinnan päällä)?

Joissakin kulttuureissa kädet puuskassa istuminen on tapa osoittaa kunnioitusta, ei merkki vihaisuudesta tai ylimielisyydestä.

4 Suomalainen opiskelukulttuuri ja sen noudattaminen

Voiko tyttö istua pojan vieressä? Tuleeko opiskelijalla olla oikeus vaikuttaa istumajärjestykseen kulttuurisiin syihin vedoten?

Suomessa poika ja tyttö voivat istua vierekkäin ja Suomessa noudatamme suomalaisen opiskelun tapoja ja sääntöjä. Opettajan ei tarvitse huomioida opiskelijoiden istumapaikkatoiveita. Jos istumajärjestys kuitenkin aiheuttaa ryhmässä kohtuuttomia ongelmia, lienee helpointa joustaa asiassa ja vaihtaa opiskelijoiden paikkaa. Opiskelijoiden kanssa on myös hyvä keskustella, että toiseen ei saa koskea ilman lupaa.

Miksi opiskelija saattaa kieltäytyä tekemästä ryhmätyötä toisen sukupuolen edustajan kanssa?

Ryhmätöistä kieltäytyminen voi johtua monesta eri syystä, joista yksi voi olla uskonto tai kulttuuri. Joissakin kulttuureissa kes-

kenään tuntemattomien miesten ja naisten ei ole soveliasta olla samassa tilassa lähellä toisiaan. Työelämä vaatii kuitenkin yhä parempia ryhmä- ja vuorovaikutustaitoja, mistä johtuen suomalaisissa oppilaitoksissa tytöt ja pojat tekevät paljon pari- ja ryhmätöitä sekaryhmissä. Tyttöjen on hyvä oppia tuomaan ajatuksiaan ja mielipiteitään julki, ja asian merkityksellisyydestä on hyvä käydä keskustelua luokassa. Koulu ei voi hyväksyä sukupuolirajoituksia, sen sijaan ryhmänjäsenten vaihdolla se voi vaikuttaa opiskelijoiden henkilökohtaisiin väleihin.

Miten suhtaudun, jos opiskelija haluaa rukoilla kesken tunnin?

Rukoilussa, kuten muussakin, tulee noudattaa oppilaitoksen yleisiä sääntöjä. Mikäli opiskelijalla on tunnilla läsnäolovelvollisuus, ei opiskelija luonnollisesti saa läsnäolomerkintää ajasta, jonka hän on poissa tunnilta. Kussakin oppilaitoksessa on omat käytäntönsä opiskelijoiden poissa-

oloihin. Jos opiskelija haluaa rukoilla tunnin aikana luokkatilassa, voi opettaja oman harkintansa mukaan arvioida häiritseekö se opetusta. Säännöiksi voi myös sopia käytännön, että opiskelija rukoilee rukousajan jälkeisellä tauolla. Yhtenäisistä säännöistä on hyvä sopia oppilaitoksen sisällä yhdessä keskustellen. Oppilaitoksella on hyvä olla yhteinen linja myös muslimien eid-juhlien viettoon.

Mitä teen, jos samassa luokassa oleva veli vahtii siskoaan?

Joissakin kulttuureissa veljen tehtävä on valvoa siskonsa kunniallisuutta. Jos sisarukset tulevat samaan kouluun, olisi sisarukset hyvä sijoittaa eri ryhmiin. Näin poika vapautuisi tehtävästään ja tyttö vahtijastaan, ja kumpikin pystyisi keskittymään opiskeluun. On hyvä keskustella kaikkien opiskelijoiden kanssa siitä, mikä koulussa on sallittua ja

mikä ei. On hyvä muistuttaa, että koulussa vastuu opiskelijoiden käyttäytymisestä on opettajalla.

Mitä teen, jos aviomies haluaa tulla vaimon mukana kouluun?

Asiasta on hyvä keskustella yhdessä miehen ja vaimon kanssa. Jos mies perustelee läsnäolonsa sillä, että hän haluaa tarkistaa vaimonsa opiskeluympäristön, voi opettaja harkintansa mukaan päästää miehen esimerkiksi yhdelle oppitunnille. Tällöin mies näkee, ettei opetusryhmässä ja tilanteessa ole mitään uhkia. Jos opettaja ei halua päästää miestä luokkaan, hän voi perustella asiaa sillä, että hän opettajana kantaa vastuun kaikkien opiskelijoitten käyttäytymisestä.

Miksi osa maahanmuuttajista lunttaa?

Lunttaamiseen löytyy varmasti yhtä monta syytä kuin on lunttaajaakin. Useimmiten on kuitenkin kysymys siitä, että opiskelijalla on liian kovat menestymispaineet uudessa kotimaassa. Toisaalta opiskelijan kulttuuris- sa lunttaamista ei välttämättä koeta yhtä tuomittavana kuin Suomessa. Esimerkiksi Venäjällä lunttaaminen voi olla joissakin kouluissa epävirallisesti täysin hyväksyttyä. Asiaan kannattaa puuttua välittömästi ja tehdä myös lunttaamisen seuraukset selväksi.

Miten voin puuttua opiskelijan myöhästelyyn?

Moneen muuhun kulttuuriin verrattuna suomalainen täsmällisyyden vaatimus on poikkeuksellisen tiukka. Myöhästelyyn ja muihinkin rikkeisiin tulee kuitenkin puuttua aivan samalla tavalla kuin kenen tahansa opiskelijan myöhästelyyn, sillä myös täsmällisyyden vaatimus on osa suomalaisen kulttuurin opiskelua. On hyvä muistaa olla tasapuolinen: samat säännöt ja rangaistukset koskevat jokaista opiskelijaa.

Miten perhe suhtautuu opiskeluun?

Kuten suomalaisissakin kodeissa, suhtautumistapoja lienee monia. Usein kuitenkin maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden perheet suhtautuvat opiskeluun erittäin myönteisesti ja haluavat lastensa menestyvän uudessa kotimaassa. Ongelmia saattaa tulla eteen tilanteissa, joissa esimerkiksi vanhemmat ovat liian kunnianhimoisia lapsensa uran suhteen. Myös se, että suomalaista koulutusjärjestelmää ja sen monenlaisia mahdollisuuksia ei tunneta, voi aiheuttaa kodin ja koulun välille ongelmia jatko-opintoja suunniteltaessa. Jotta ristiriitoja ei syntyisi, olisi hyvä järjestää maahanmuuttajavanhemmille tilaisuuksia, kuten omankielisiä vanhempainiltoja, joissa heillä on mahdollisuus omalla kielellään saada tietoa koulutukseen liittyvistä asioista.

Miten voin olla yhteydessä vanhempiin?

Aivan samoin kuin muidenkin alaikäisten opiskelijoiden vanhempiin eli soittamalla tai lähettämällä postia. Ennen soittoa on kuitenkin hyvä kysyä opiskelijalta miten hyvin hänen vanhempansa osaavat suomea. Jos heidän suomen kielen taitonsa on heikko, voi vanhemmat kutsua juttelemaan yhdessä tulkin kanssa. Myös täysi-ikäisen opiskelijan vanhempiin voi olla yhteydessä, kunhan ensin on pyytänyt kirjallisen luvan opiskelijalta. Maahanmuuttajataustaiselta luvan saakin usein helpommalla kuin suomalaiselta, koska useissa kulttuureissa perheen merkitys on huomattavasti suurempi kuin Suomessa. Muutenkin perhe kannattaa ottaa heti alusta asti mukaan yhteistyöhön, sillä perheen merkitys opiskelijan koulunkäynnille on usein suuri.

5 Käytännön asiat

Tulkkaus

Mistä ja milloin tilaan tulkin?

Turussa tulkkaus- ja käännöspalveluja tarjoaa Turun seudun tulkkeskus. Palvelu on ensisijaisesti tarkoitettu pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kanssa työskenteleville sosiaali-, terveys- ja kotouttamisviranomaisille. Palveluja pyritään järjestämään kaikille maahanmuuttajien kanssa toimiville viranomaisille. Tilaaja on aina viranomainen, ei maahanmuuttaja-asiakas.

Näin tilaat tulkin:

- tilaa tulkkaus hyvissä ajoin Turun seudun tulkkeskuksen tulkkivälityksestä, puh. (02) 262 6321
- virka-ajan ulkopuolella toimii päivystysnumero hätätapauksille, puh. 0500 788 703

Kerro tilausta tehdessäsi

- kieli
- tulkkauspäivämäärä
- kellonaika + tulkkauksen kesto (varaa noin kaksinkertainen aika yksikieliseen keskusteluun verrattuna)
- tulkattavan nimi
- tilaaja ja tulkkauspaikka
- asiakkaan status/kansalaisuus/inkeriläisten paluumuuttajien kohdalla korvausai-ka

Mikäli maahanmuuttaja on pakolainen eikä vielä Suomen kansalainen ja asiointi tapahtuu sosiaali- ja terveystoimessa tai liittyy kotouttamiseen, on tulkkaus ja käännös Turun kaupungin viranomaisille maksuton. Esimerkiksi koulutoimessa kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön ja yhteydenpitoon liittyvät asiat ovat osa kotouttamista ja siksi viranomaisille maksuttomia, mikäli asiakas on pakolainen.

Muille kuin pakolaisille annetuista tulkkaus- ja käännöspalveluista laskutetaan tilaajana ollutta viranomaista. Muille kunnille ja muille viranomaisille, kuten esimerkiksi vastaanotokeskuksille, poliisille ja tuomioistuimille tarjottavat palvelut ovat aina maksullisia.

Tulkkauksen tuntihinta tammikuussa 2010 on 57 euroa + alv. Huomioi, että tulkkauksen laskutus alkaa yleensä aina kokonaisesta tunnista. Hinta voi siis olla sama sekä viiden- toista minuutin että tunnin tulkkauksesta.

Mitä huomioin tulkkaustilanteessa?

Anna tulkkaukselle aikaa. Tauota puheesi niin, että tulkki saa mahdollisuuden kääntää puheesi sopivin väliajoin (esimerkiksi parin virkkeen välein) ja niin, ettei tulkattava asia veny liian laajaksi.

Milloin tulkin käyttö on suositeltavaa?

Tulkkia on hyvä käyttää esimerkiksi vanhempainilloissa, joissa kuulijoina on suomen kieltä taitamattomia vanhempia, opiskelijoiden puhutteluissa tai muissa sellaisissa tilanteissa, joissa on erityisen tärkeää, ettei väärinymmärryksiä tule. Lisäksi tulkin käyttö on suositeltavaa henkilökohtaisissa, luottamuksellisissa keskusteluissa, jos opiskelijan kielitaito on heikko.

Voinko käyttää toista opiskelijaa tulkkina?

Pääsääntöisesti toista opiskelijaa ei tulisi koskaan käyttää tulkkina. Toisen opiskelijan voi kuitenkin ottaa oman harkinnan mukaan sellaiseen keskusteluun, jossa käsitellään yleisiä, ei salassa pidettäviä asioita ja mikäli tulkkausapua tarvitseva opiskelija itse haluaa ottaa suomea paremmin taitavan ystävänsä mukaan.

Milloin on velvollisuus tilata virallinen tulkki?

Hallintolaisissa sanotaan, että viranomaisen on järjestettävä tulkki asiassa, joka tulee vireille viranomaisen aloitteesta muun muassa jos asianomainen on romanin- tai viittomakielinen tai muuta kieltä käyttävä ja ei osaa suomea tai ruotsia.

Käytännön opiskelussa tulkki kuuluu tilata kaikissa sellaisissa tilanteissa, joissa opiske-

lija ei ymmärrä tai tule ymmärretyksi häntä koskevista virallisista asioista. Tällaisia ovat esimerkiksi opiskelijan oikeuksiin tai kurinpiitoon liittyvät asiat, kuten koulusta erottaminen tai opiskelijan puhuttelu.

Miten maahanmuuttajien opintotukihakemus poikkeaa suomalaisten hakemuksesta?

Opiskelija saa ensimmäisen kolmen vuoden ajan ns. kotouttamistukea, jonka saamiseksi opiskelija tarvitsee vain todistuksen oppilaitokselta työvoimatoimistoon. Tämän jälkeen opiskelija voi hakea opintotukea. Hakemus on täysin sama kuin suomalaisilla, ainoana erona on erillinen liite ulkomalaisen opintotukihakemukseen (löytyy mm. Kelan sivuilta), joka lisätään mukaan.

Ketkä ovat yksin Suomeen tulleen opiskelijan huoltajat ja tukihenkilöt?

Niin kauan kuin nuori on alaikäinen turvapaikanhakija, hän asuu vastaanottokeskuksen ryhmäkodissa tai tukiasunnoissa. Siellä hänellä on nimetty omaohjaaja. Lisäksi käräjäoikeus vahvistaa edustajan jokaiselle ilman huoltajaa Suomeen tulleelle alaikäiselle turvapaikanhakijalle. Edustajuus lakkaa, kun nuori täyttää 18 tai jos nuoren oma huoltaja tulee Suomeen. Kun nuori saa oleskeluluvan ja kuntapaikan, hän siirtyy vastaanottokeskuksesta perheryhmäkotiin tai tuetun asumisen piiriin. Varsinais-Suomessa tuettua asumista järjestää EHYÄ ry.

Voiko yksin maahan tullut täysi-ikäinen nuori opiskelija olla ilman tukihenkilöä?

Täytettyään 18 nuori muuttaa vastaanottokeskuksen ryhmäkodista tai kunnan perheryhmäkodista omaan asuntoon. Kotoutumisaikana nuori saa tukea kunnan sosiaalitoimistosta. Sen sijaan täysi-ikäisenä maahan tullut nuori turvapaikanhakija saa tukea vastaanottokeskuksen henkilökunnalta, kuten ohjaajilta ja sosiaalityöntekijöiltä. On kuitenkin mahdollista, että täysi-ikäisellä

nuorella ei ole ketään virallista tukihenkilöä kotoutumisajan päätyttyä ja nuoren täytettyä 18.

Kuinka kauan opiskelija on ulkomaalaistoimiston asiakas?

Kun nuori saa kuntapaikan Turusta, hän saa tukea kahden tai kolmen ensimmäisen vuoden aikana ulkomaalaistoimiston sosiaalityöntekijältä, terveydenhoitajalta ja kodinhoitajalta. Sen jälkeen hän siirtyy oman asuinalueensa sosiaalitoimiston asiakkaaksi. Jotkut Raisiossa asuvat nuoret aikuiset voivat olla EHYÄ ry:n tuetun asumisen piirissä. He saavat tukea myös sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijältä. Tukimuodot vaihtelevat kunnittain.

Mitä opettajan kuuluu tietää opiskelijan maahanmuuttoaustasta?

Opettaja ei ole opiskelijan oleskeluluvasta päättävä viranomainen. Opettajan ei siten tarvitse tietää opiskelijan maahanmuuttoaustasta, jollei opiskelija itse halua kertoa taustastaan opettajalle. Taustatiedot, kuten kaikki tiedot, ovat luottamuksellisia, ja opettajalla on vaitiolovelvollisuus. Jos opiskelijalla on maahanmuuttoon liittyen traumaattisia kokemuksia, opiskelija on syytä ohjata ammattivun piiriin.

6 Maastamuutosta maahanmuuttoon

Suomi on ollut aina viime vuosikymmeniin asti monen muun Länsi-Euroopan maan tavoin maastamuuttomaa, josta on lähdetty pysyvässä tarkoituksessa niin naapurimaihin kuin toiselle puolelle maapalloakin. Suomen rajojen ulkopuolella arvioidaan elävän yli miljoona ulkosuomalaista jälkeläisineen. Kautta aikojen suomalaisia on muuttanut paremman tulevaisuuden ja työn perässä mm. Ruotsiin, Kanadaan, Yhdysvaltoihin ja Australiaan. Maasta, josta on lähdetty ja lähdetään edelleen, on tullut erityisesti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana maa, johon muutetaan ympäri maailmaa lisääntyvässä määrin. Tilanne on vastaavanlainen monessa muussa Länsi-Euroopan maassa, vaikka toki suuremmissa mittakaavassa.

On perusteltua väittää, että Suomi on ollut kautta historiansa kulttuurisesti moninainen. Saamelaiset, suomenruotsalaiset, romanit, juutalaiset, tataarit ja venäläiset ovat esimerkkejä täällä vuosisatoja eläneistä etnisistä vähemmistöistä, joiden kieli ja tavat ovat poikenneet suomalaisesta. Maahanmuuton kasvun myötä Suomi on tänä päivänä monikulttuurisempi kuin koskaan aikaisemmin itsenäisyyden aikana maahanmuuttajataustaisen väestön määrän ollessa lähes kolme prosenttia kokonaisväestöstä. Edelleen Suomen suurimmat etniset vähemmistöt koostuvat naapurimaiden kansalaisista, kuten venäläisistä ja virolaisista. Uusia etnisiä vähemmistöjä on syntynyt lisäksi mm. somalialaisista, irakilaisista, thaimaalaisista, kiinalaisista, afganistanilaisista ja turkkilaisista maahanmuuttajista. Maahanmuuttajataustainen väestö asuu Suomessa pääosin Etelä-Suomen suurissa kasvukeskuksissa, kuten pääkaupunkiseudulla ja Turun seudulla.

Maahanmuuton takana olevat suurimmat syyt vaihtelevat aina paluumuuttajista ja ulkomaalaisista aviopuolisoista maailman kriisipesäkkeistä tuleviin pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin. Yhtenä suurimpana syynä muuttaa Suomeen pidetään perhesyitä ja työnhakua. Maahanmuuton syyt ja taustatekijät vaihtelevat, mutta varmaa on, että muuton taustalla on yhtä monta erilaista tarinaa ja kohtaloa kuin on muuttajaakin.

Maahanmuuttajan tavoitteena on kotoutua suomalaiseen yhteiskuntaan, oppia kieli ja yhteiskunnan pelisäännöt niin, että hän saisi jalkansa työelämän oven rakoon ja hänen olisi mahdollista hoitaa omia ja perheensä asioita mahdollisimman itsenäisesti. Kotoutuminen etenee yksilöllisesti ja siihen vaikuttavat lukuisat eri tekijät, kuten maahanmuuttajan itsensä ja hänen perheenjäsentensä valmiudet oppia uusi kieli ja kulttuuri unohtamatta maahanmuuton taustalla olevia syitä ja taustatekijöitä. Kotoutuminen ei tapahdu tyhjiössä vaan vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteisön kanssa. Jotta kotoutuminen olisi ylipäätään mahdollista, tarvitaan kotouttamistoimenpiteitä eli tietoa, valmiuksia ja koulutusta suomalaisessa yhteiskunnassa

toimimiseen. Kotoutuminen on monelle pitkä prosessi, vaikka yhteiskunnan tarjoamat ensisijaiset kotouttamistoimet onkin suunnattu erityisesti ensimmäisen kolmen vuoden ajalle.

Jotta maahanmuuttajalle voitaisiin suunnitella polku kohti koulutusta ja työelämää, tulee tunnistaa ja tunnustaa niin nuorten kuin aikuistenkin maahanmuuttajien jo olemassa oleva osaaminen. Oman paikkansa löytäminen työelämästä on iso haaste maahanmuuttajille, joiden työttömyysprosentit ovat lähes kolminkertaiset kantaväestön edustajiin verrattuna. Kotoutumista edistävät luonnollisesti myös kaikki kontaktit, joita maahanmuuttajilla on suomalaisiin. Kotoutumisen edellytyksenä on, että kohtaamme heidät ennen kaikkea yksilöinä, ei maahanmuuttajina tai oman kulttuuritaustansa stereotyyppeinä edustajina.

Maahanmuuttajat suomalaista kulttuuria rakentamassa:

- » Telakkateollisuuden pani alulle skotlantilainen Crichton.
- » Karl Fazerin vanhemmat tulivat Suomeen Sveitsistä.
- » Skotlantilainen Finlayson perusti maamme tekstiiliteollisuuden.
- » Sahateollisuuden maamme loi norjalainen Hans Gutzeit.
- » Norjalainen Daniel Nyblin toi valokuvataiteen Suomeen.
- » Maamme-laulun sävelsi saksalainen Frederik Pacius.
- » Panimoteollisuuden toi venäläinen Sinebrychoff.
- » Ensimmäisen tavaratalon rakensi saksalainen Stockmann.

Luettavaa:

Aunola, U (toim.). 2004. Maahanmuuttajat ammattia oppimassa. Opetushallitus. Helsinki: Hakapaino.

Talib, M-T. 2005. Eksotiikkaa vai ihmisarvoa? Opettajien monikulttuurisesta kompetenssista. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura, PAINOSALAMA.

www.migri.fi

7 Yhteystietoja ja hyödyllisiä linkkejä

Turun seudun tulkkikeskus

Rauhankatu 14 b C
20100 Turku
puh. (02)2626 321
www.turku.fi/tulkkikeskus

Turun ensi- ja turvakoti

Luolavuorentie 7
20810 Turku
puh. (02) 513 4100
fax (02) 513 4150
email: palaute@turunensi-jaturvakotiry.fi
www.turunensi-jaturvakotiry.fi

SPR Turun vastaanottokeskus

Metallikatu 6
20240 TURKU
puh. (02) 2764 111
gsm 040 828 4992
fax (02) 2764 100
email: vok.turku@redcross.fi
etunimi.sukunimi@redcross.fi

SPR Turun vastaanottokeskus Pansion ryhmäkoti

Valmetinkatu 10
20240 TURKU
puh: (02) 2764 131
fax (02) 2764 130
email: etunimi.sukunimi@redcross.fi

Perheryhmäkoti

Luolavuorentie 7
20810 Turku
puh. (02) 513 4121
email:
perheryhmakoti@turunensi-jaturvakotiry.fi

SONDIP - Varsinais-Suomen monikulttuuristen yhdistysten liitto ry.

Amiraalistonkatu 6
20100 Turku
puh. (02)230 2303
email: info@sondip.com
www.sondip.com

Turun Islamilainen Yhdyskunta

PL 879
20101 TURKU
Moskeijan käyntiosoite:
Yliopistonkatu 7, TURKU
puh. (02) 233 2822
gsm 041 725 9927
fax (02) 233 6795
email: tisy.fi@gmail.com
www.tisy.fi

PALO-hanke: Maahanmuuttajien neuvontapiste eli infotori

Linnankatu 55 K (1. krs)
20100 Turku
puh. 040 175 9582 (suora)
puh. (02) 262 6111 (vaihde)
www.turku.fi » Palveluja maahanmuuttajille
» Infotori

Hyödyllisiä linkkejä:

www.infopankki.fi

- sivuilla on tärkeää perustietoa maahanmuuttajille yhteiskunnan toiminnasta ja mahdollisuuksista Suomessa

www.intermin.fi

- tietoa maahanmuuttoon liittyvistä asioista Suomessa
- tilastotietoa maahanmuutosta

www.turku.fi » palveluja maahanmuuttajille

- tietoa maahanmuuttajille suunnatuista palveluista, koulutuksista ja tapahtumista Turussa

www.saloon.fi » forimmigrants

- tietoa maahanmuuttajille suunnatuista palveluista, koulutuksista ja tapahtumista Salon alueella

8 Sanastoa

B-lupa, tilapäinen oleskelulupa (Suomessa)

Tilapäinen lupa myönnetään ulkomaalaiselle, jonka tarkoituksena ei ole jäädä Suomeen pysyvästi. Tilapäinen oleskelulupa myönnetään esimerkiksi turvapaikanhakijalle maasta poistamisen estymisen vuoksi, jos hakijaa tilapäisestä terveydellisestä syystä ei voida palauttaa kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa tai jos hänen maasta poistamisensa ei ole käytännössä mahdollista. B-lupa ei takaa perusoikeuksia kuten terveydenhuoltoa ja koulutusta. Tilapäinen oleskelulupa myönnetään myös esimerkiksi kolmansista maista tuleville opiskelijoille ja niille työntekijöille, joiden työskentely Suomessa on tilapäistä.

Dublin-asetus

Vastuunmäärittämisasetus. Se EU:n jäsenvaltio (myös Norja, Islanti ja Sveitsi), jonka kautta turvapaikanhakija on EU-alueelle aluksi tullut, on velvollinen käsittelemään turvapaikkahakemuksen.

Kiintiöpakolainen

Kiintiöpakolainen on henkilö, jonka pakolaisaseman YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on vahvistanut ja joka uudelleensijoitetaan Suomeen. Eduskunta päättää vuosittain pakolaiskiintiön suuruuden ja valtioneuvosto päättää kiintiön kohdentamisesta. Suomen kiintiö on vuodesta 2001 lähtien ollut 750 henkeä vuodessa.

Kotouttaminen

Kotouttamisella tarkoitetaan viranomaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä toimia. Kotouttamisen tavoitteena on, että maahanmuuttajat voivat osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan kuten muutkin maassa asuvat. Suomen tai ruotsin kielen oppiminen on yksi kotoutumisen keskeinen tekijä.

Kotoutuminen

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä, jonka tavoitteena on hänen osallistumisensa työelämään ja suomalaisen yhteiskunnan toimintaan oman kielensä ja kulttuurinsa säilyttäen. Merkittäviä kotoutumisen valmiuksiin vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi koulutustaso, kielitaito, maahanmuuttoikä, terveys ja aikaisempi kokemus muista kulttuureista. Keskeisessä roolissa on henkilön oma motivaatio ja aktiivisuus, mutta maahanmuuttajan kotoutumiseen vaikuttavat myös ympäröivä yhteiskunta ja valtaväestön asenteet.

Maahanmuuttaja

Ihminen, joka on siirtynyt oleskelemaan toiseen kansallisvaltioon. Maahanmuuton syitä on useita, esimerkiksi työ, opiskelu tai pakolaisuus.

Oleskelulupa

Ulkomaalainen tarvitsee oleskeluluvan voidakseen oleskella pidemmän aikaa Suomessa. Poikkeuksena ovat muiden

Pohjoismaiden kansalaiset sekä EU- ja ETA-jäsenvaltioiden kansalaiset.

Toissijainen suojelu

Oleskeluluvan peruste. Myönnetään, kun turvapaikan saamisen edellytykset eivät täyty, mutta hakijaa uhkaa kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan kuolemanrangaistus, teloitus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu tai rangaistus. Lupa voidaan myöntää myös, jos on ilmeistä, että hakija ei voi palata kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa joutumatta vakavaan henkilökohtaiseen vaaraan siellä vallitsevan aseellisen selkkauksen vuoksi

Pakolainen

Pakolainen on henkilö, joka nauttii kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella. Pakolainen oleskelee kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella siitä syystä, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta.

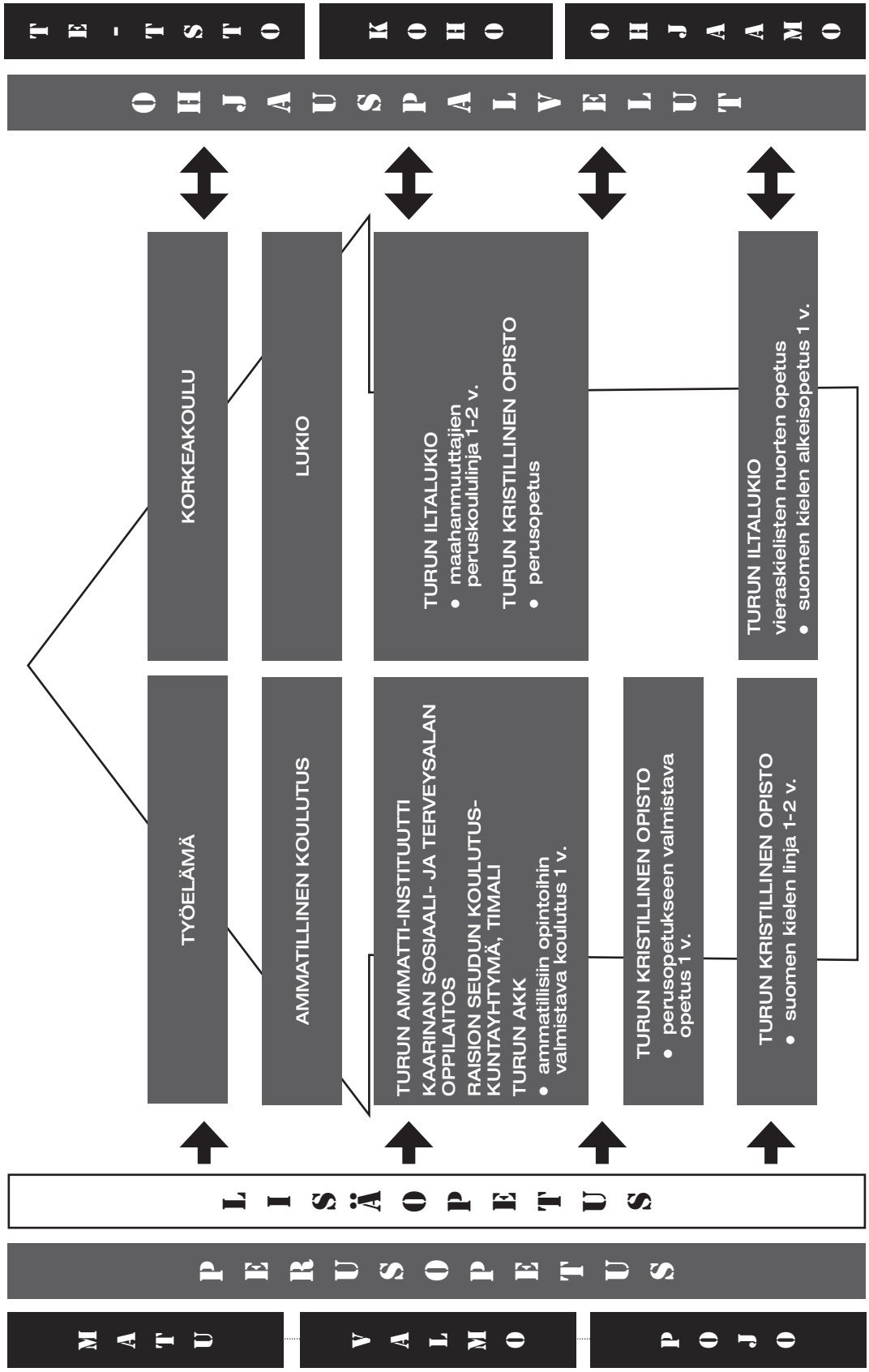
Turvapaikanhakija

Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. Turvapaikanhakija ei siis vielä ole pakolainen. Hakijalle myönnetään pakolaisasema, jos edellä mainittu pakolaisuuskriteeristö täyttyy.

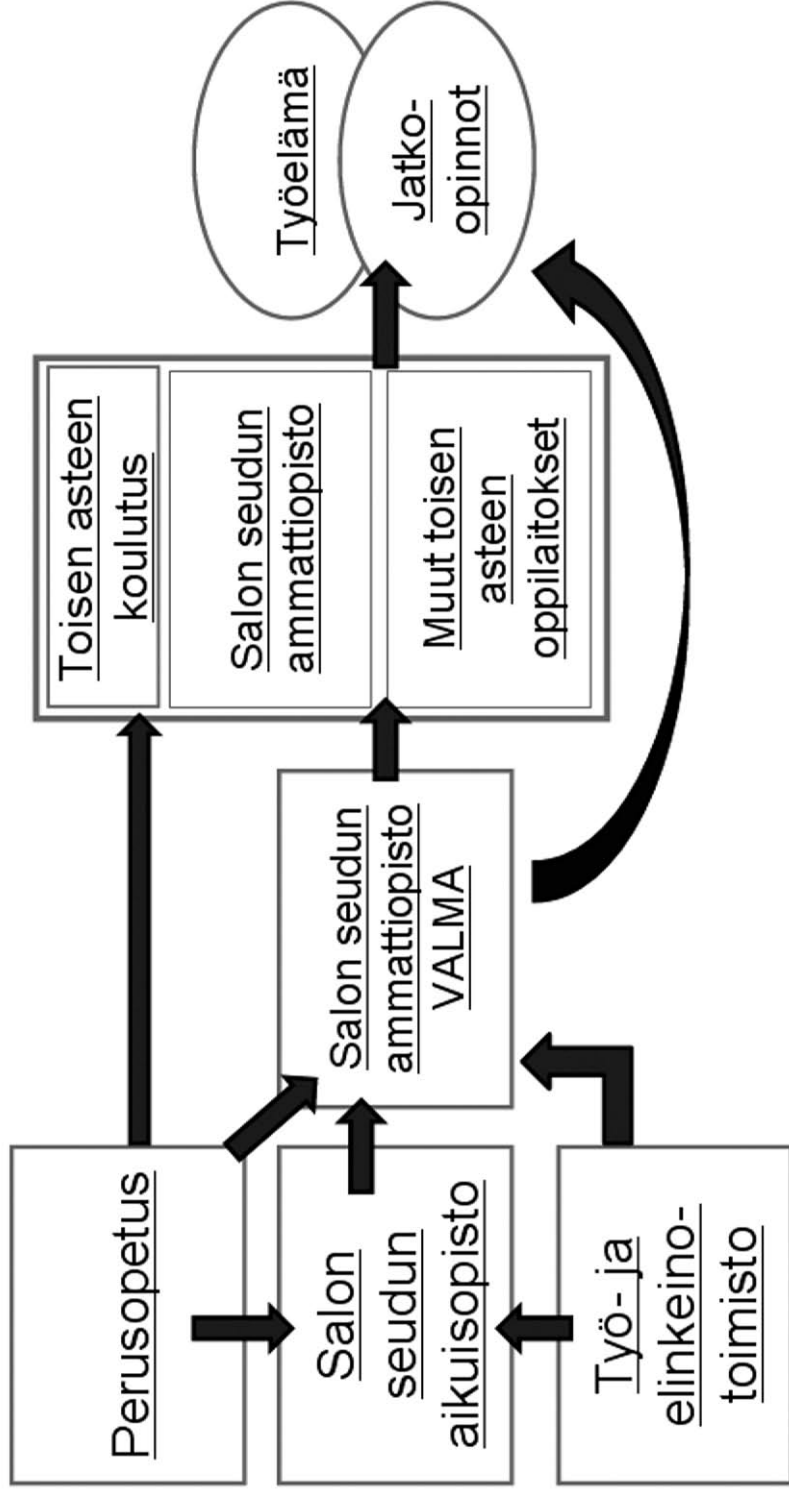

Lähde ja lisätietoja:
sisäministeriö, www.intermin.fi

VIERASKIELISTEN NUORTEN
koulutusmahdollisuudet Turun alueella

VIERASKIELIESTEN NUORTEN
koulutusmahdollisuudet Salossa

Turun kaupungin opetustoimi
Åbo stads undervisningsväsen

www.vaskooli.fi/maahanmuuttajat